

СЕКЦІЯ «СТАЛІЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ»

АНАЛІЗ ТА ОЦІНКА РОЗВИТКУ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ДЛЯ ЦІЛЕЙ СТИМУЛЮВАННЯ РОСТУ ДЕПРЕСИВНИХ ТЕРИТОРІЙ

*Пашкевич М.С., д.е.н., доц., завідувач кафедри обліку і аудиту,
Лисунець К.П., аспірант кафедри економіки підприємства,
Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»,
м. Дніпропетровськ, Україна*

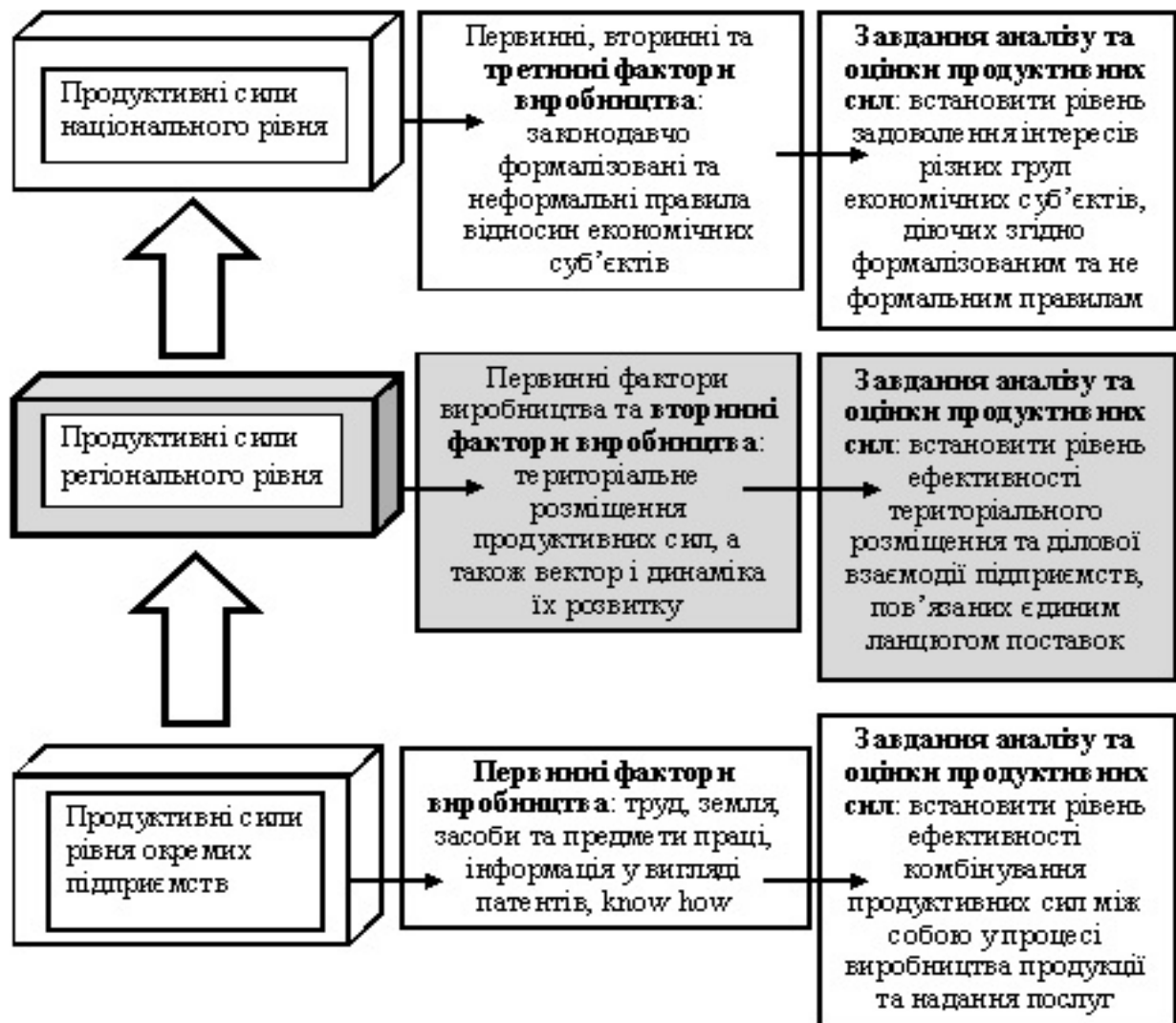
Продуктивні сили, як комплексне економічне поняття, являють собою сукупність природних, матеріальних, людських та нематеріальних ресурсів, у процесі використання яких виробляється нова продукція та послуги для задоволення потреб споживачів. Однак, як видно з цього визначення, воно достатньо подібне до сутності підприємства, адже підприємство – це також сукупність перелічених вище видів ресурсів, які використовуються для виготовлення продукції та послуг з метою задоволення потреб споживачів. Воно також подібне до сутності поняття національна економіка. Між тим, на наше переконання, стимулювання росту депресивних територій можливе на основі коректного аналізу та оцінки розвитку продуктивних сил, а саме їх структури та динаміки трансформацій у них.

Тоді виникає питання, у чому принципова різниця розвитку продуктивних сил на рівні підприємства, у межах регіональної економіки та на рівні національної економіки? Які саме важливі трансформації у продуктивних силах повинні відбуватися на регіональному рівні, щоб стимулювати соціально-економічне зростання депресивних регіонів? Як повинна бути вибудована вертикаль «національна економіка – регіональна економіка - підприємство» для цільового розвитку продуктивних сил? Адже відсутність теоретичного підґрунтя для відповіді на поставлені питання породжує проблему безсистемного управління продуктивними силами, неповного або не ефективного використання їх потенціалу, неузгодженості інтересів економічних суб'єктів під час конкурентної боротьби за розподіл та встановлення контролю над продуктивними силами між центральною владою, регіональним самоврядуванням та підприємствами.

Авторське бачення вертикалі задач з аналізу та оцінки розвитку продуктивних сил на національному, регіональному рівнях та на рівні кожного окремого підприємства, яке дозволить стимулювати ріст депресивних територій представлено на рис.1. Детальне вивчення цих завдань різних рівнів дозволяє зробити важливий висновок про те, що саме регіональний рівень є оптимальним для аналізу, оцінки та подальшого управління розвитком продуктивних сил, тому що на рівні підприємства це управління є надто звуженим, а на рівні держави, навпаки, - надто розширеним.

На рівні підприємства вирішуються питання ефективного виробництва продукції та надання послуг, але не враховується розміщення продуктивних сил у

просторі та динаміка і вектор їх розвитку у часі. Продуктивні сили на національному рівні аналізувати та оцінювати можна на основі сукупних оцінок продуктивних сил регіонів. У свою чергу, регулювання розвитку продуктивних сил на регіональному рівні може мати ефект синергії, коли загальний результат у розвитку комплексу продуктивних сил більший за суму окремих очікуваних результатів від запланованих регулюючих впливів на кожний елемент продуктивних сил: матеріальні та нематеріальні активи, природні ресурси і людський капітал.

Рис.1. Вертикаль завдань аналізу та оцінки розвитку продуктивних сил «національний рівень – регіональний рівень - підприємство» для цілей стимулювання росту депресивних територій

Джерело: побудовано авторами

Цей ефект синергії досягається за рахунок додаткових ефектів від оптимального розміщення продуктивних сил, їх оптимальної структури, темпів росту та взаємного заміщення тощо. У підсумку, всі ці параметри забезпечують ефективне функціонування регіонального ланцюжку поставок, як одного з базових механізмів взаємодії економічних суб'єктів та функціонування регіональної економіки.

Під аналізом будь-якого об'єкту традиційно розуміють його декомпозицію на окремі складові частини за встановленим критерієм. Оцінка передбачає порівняння фактичного стану об'єкту в цілому або його окремих частин з певними еталонними значеннями.

Проблема аналізу та оцінки рівня розвитку продуктивних сил регіону полягає у тому, що не зрозуміло, на які аналітичні групи та підгрупи слід розподілити продуктивні сили для їх аналізу та який критерій розподілу при цьому використовувати. Не визначеним залишається критерій оцінки розвитку продуктивних сил та не з'ясовано що є показником ефективності цього розвитку та з якими еталонними значеннями необхідно їх порівнювати.

Розглянемо приклад з таким елементом продуктивних сил регіону, як людський капітал. Що є критерієм розвитку людського капіталу регіону? Можливо, це кількість населення, демографічна структура, рівень освіти, рівень доходів, народжуваність тощо, або сегрегований показник цих вхідних індикаторів. Тоді, виникає питання, з яким еталонним значенням необхідно його порівнювати у процесі оцінки розвитку людського капіталу у регіоні та як врахувати не тільки статичне значення рівня людського капіталу у певний момент часу, але й динамічні характеристики перспективних трансформацій у ньому. Що взагалі слід розуміти під комплексним поняттям «ефективність розвитку людського капіталу»?

Відповідне аргументування можна провести по відношенню до усіх складових продуктивних сил регіону окремо та у комплексі.

На нашу думку, аналіз та оцінка розвитку продуктивних сил у регіоні повинні ґрунтуватися на попередньо визначених стратегічних пріоритетах цього розвитку. Саме в контексті цих пріоритетів можна визначити планові критерії та їх значення щодо ефективного розвитку продуктивних сил у регіоні та здійснювати поетапний моніторинг їх досягнення.

Таким чином, на наш погляд, важливим аспектом стимулювання розвитку депресивних регіонів є наукове обґрунтування шляхів удосконалення існуючої методики моніторингу та оцінки рівня соціально-економічного територіального розвитку, які повинні включати розширення кола основних показників розвитку та підбір методів побудови моделі розрахунку фактичного стану території з урахуванням динамічної природи розвитку, вірогідних явищ катастроф, нечітких множин параметрів поведінки тих або інших факторів територіальної депресії.

Список літератури:

1. Регіональна політика: методологія, методи, практика / [М.І. Долішній, П.Ю. Беленький, Є.І. Бойко та ін.]. – Львів. : ДПА Друк, 2001. – 720 с.

2. Барановський М.О. Депресивність регіонів України: теорія та практика досліджень / М.О. Барановський [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ukrtur.narod.ru/personalii/ukrgeo/b/webbaranovsk/depresregukr/depresregukr.htm>.

3. Шаблій О.І. Деякі теоретико-методологічні дослідження депресивних регіонів України / О.І. Шаблій, О.І. Вісьтак // Проблеми розвитку депресивних територій: матер. міжнар. наук.-практ. конф. – Ніжин, 2007. – С. 116-117.

РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В УМОВАХ КОГНІТИВНОГО РОЗВИТКУ

*Пашкевич М.С., д.е.н., доц., завідувач кафедри обліку і аудиту,
Чуриканова О.Ю., к.е.н., доц., доцент кафедри економічної кібернетики та
інформаційних технологій,
Державний ВНЗ «Національний гірничий університет»,
м. Дніпропетровськ, Україна*

На сучасному етапі розвитку економіки загально прийнято вважати, що регіональна економіка та економіка взагалі знаходяться на так званому перехідному етапі до нової економіки – «економіки знань» [1]. Але помилковим буде вважати, що до основи нової регіональної економіки покладено виключно здобуття нових знань та розробка нової високотехнологічної продукції з високими споживчими властивостями. Нова регіональна економіка знань це, перш за все, широке та високоефективне використання нових знань в усіх сферах народного господарства та в усіх сферах людської діяльності.

Якщо поглянути на здобуті людиною в процесі життя знання, то вони складаються з [1]:

- освіти;
- накопиченого досвіду;
- наявності у власності об'єктів авторського і що дорівнюється до нього права;
- репутація особистості;
- відомість людини в соціумі і професійних кругах.

Уся сукупність здобутих людиною знань виступає у своєму роді його інтелектуальним капіталом, який він накопичує протягом життя інвестуючи власні кошти в свою освіту, або за рахунок держави. Такий інтелектуальний капітал людини в економічному сенсі виступає предметом ринкових відносин між особистістю і підприємством, або суспільством якому особистість представляє свої знання. Таким чином, можна сказати, що кожна людина, яка віддає свої знання в платне користування, створює своєю працею певну частину національного багатства країни.

Поступово, чим більш розвинутим в аспекті знань стає суспільство можна спостерігати дві взаємопов'язані тенденції в трендах регіональних економік розвинутих країн [2, 3]:

1. в сукупному національному багатстві країни зростає частка саме людського капіталу, в той час як частки виробленого та природного капіталу падають;